इयत्ता १ ली – पाठ्यक्रम

अध्ययनक्षेत्र – वर्ग, शाळा आणि समाज येथील भाषिक आंतरक्रिया

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
अभिवादन	**शिक्षक-शिक्षिका** विद्यार्थ्यांनी माध्यमभाषेतून केलेल्या अभिवादनाचा स्वीकार करणे, कौतुक करणे. त्यांना मराठीतून करावयाच्या अभिवादनाचा परिचय करून देणे व तशी कृती करून दाखविणे.	शिक्षिका वर्गात येताच त्यांना माध्यमभाषेतून अभिवादन करणे. शिक्षिकांनी केलेल्या अभिवादनाचा उच्चार आणि कृती यांचा अर्थ समजून घेण्याचा प्रयत्न करणे.	मराठीतून अभिवादन करण्याच्या पद्धतींची व उद्‌गारांची माहिती होते.	नव्या माहितीचा आनंद होतो.	घरातील व्यक्तींना माहिती देतात. मराठीतून अभिवादन करतात.	निरीक्षण व नोंद

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	नंतर वर्गाकडून मराठी अभिवादनाचा उच्चार करवून घेणे. त्यानंतर गटांत एकमेकांना अभिवादन करण्याचा सराव करवून घेणे.	शिक्षिकांच्या मागोमाग योग्य प्रकारे उच्चार करणे. गटात एकमेकांना मराठीतून अभिवादन करणे.				निरीक्षण व नोंद
	विद्यार्थ्यांच्या घरी अभिवादन करण्याची वेगळी पद्धत आहे का असे विचारून वेगळ्या पद्धतीचा वर्गाला परिचय करवून देणे.	अभिवादनाच्या वेगळ्या पद्धतीचे निरीक्षण करणे.	अभिवादनाच्या पद्धती वेगवेगळ्या असल्या तरी त्यातून आदर व्यक्त होतो हे कळते.	ज्येष्ठ व्यक्ती, समवयस्क यांच्याबद्दल आदर व्यक्त करतात.	वर्गाला भेट देणारे पाहुणे, क्षेत्रभेटीत अन्य व्यक्ती यांना मराठीतून अभिवादन करतात.	—

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
खेळ–सूचनापालन	सूचनेनुसार कृती करण्याच्या खेळाचे स्वरूप समजावून सांगणे, प्रात्यक्षिक दाखविणे. उदा. कृतींसह – उठा, बसा, हसा, रडा, पळा, थांबा इ.	शिक्षिका घेत असलेल्या प्रात्यक्षिकांचे निरीक्षण करणे. कृतींच्या आधारे खेळातील सूचना समजून घेणे.	शब्द व कृती यातील साधर्म्य लक्षात येते.	वर्गमित्रांबरोबर कृती करण्याची मजा अनुभवतात.	सूचनेप्रमाणे कृती करतात.	–
ध्वनी–भेद	घंटा, घुंगरू, दूरध्वनी तसेच भ्रमणध्वनीवरील संकेतध्वनिमालिका यांचे प्रत्यक्ष ध्वनिमुद्रित आवाज ऐकवून ते ओळखण्यास सांगणे.	आवाज लक्षपूर्वक ऐकणे व त्याच्याशी साहचर्य असलेल्या वस्तूंची नावे सांगणे. त्या आवाजाची नक्कल करणे.	ध्वनींचे उच्चारण योग्य तऱ्हेने कसे करायचे ते कळते.	उच्चारणाची मजा घेतात.	ध्वनी–भेद लक्षात घेऊन उच्चारण करतात.	निरीक्षण व नोंद

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
पक्षी व त्यांचे आवाज	विद्यार्थ्यांना मैदानात घेऊन जाणे. नवा खेळ समजावून सांगणे. पक्ष्यांची चित्रे ओळखून घेणे. त्यांची मराठी नावे सांगणे. पुनरावृत्ती करून घेणे.	शिक्षिका बोलत असताना परिचित शब्द ऐकण्याचा प्रयत्न करणे. पक्षी ओळखणे, त्यांची माध्यमभाषेतील नावे सांगणे. त्यांची मराठीतील नावे लक्षात ठेवणे, उच्चारणे, पुनरावृत्ती करणे.	कृती आणि संबंधित सूचना यांचे संबंध लक्षात येतात. धारणा आणि साहचर्य यांच्या मदतीने पूर्वानुभव आठवतात.	खेळाचा आनंद घेतात.	मराठीतून सूचना देत परिसरातील मित्रांबरोबर हा खेळ खेळतात.	निरीक्षण व नोंद
	एकेका पक्ष्याचा कटआऊट दाखवीत त्याचा आवाज काढण्यास सांगणे. विद्यार्थी तसे करू शकले नाहीत तर स्वतः ते आवाज काढून दाखविणे अथवा	पक्षी आणि त्याचा आवाज लक्षात ठेवणे. आवाजाची नक्कल करण्याचा प्रयत्न करणे.	माध्यमभाषा आणि मराठीतील पक्षी यांची पर्यायी नावे लक्षात राहतात.	पक्ष्यांची मराठी नावे ऐकून गंमत वाटते.	वेगवेगळे आवाज ऐकून ते कशाचे आहेत ते ओळखण्याचा खेळ खेळतात.	निरीक्षण व नोंद

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	ध्वनिमुद्रित आवाज ऐकविणे. त्यांच्याकडून पुनरावृत्ती करवून घेणे.				मित्रांना परिसरातील पक्ष्यांची नावे सांगून त्यांचे आवाज काढून दाखवितात.	
पशू व वाहने यांचे आवाज	वरीलप्रमाणे पशू व वाहने ओळखण्याचा व त्यांचे आवाज काढण्याचा खेळ खेळण्यास विद्यार्थ्यांना प्रोत्साहन देणे.	पक्ष्यांसंबंधात केलेल्या कृतींप्रमाणे याही वेळी कृती करणे.	पशूंचे, वाहनांचे आवाज साहचर्याने लक्षात राहतात. विशिष्ट आवाज काढण्यासाठी तोंडातल्या कोणत्या भागाचा उपयोग होतो ते कळते.	पशूंचे, वाहनांचे आवाज काढण्याचा आनंद लुटतात.		निरीक्षण व नोंद
बडबडगाणी	हावभावासहित बडबडगाणी म्हणून दाखविणे. नंतर एकेक ओळ स्वतः म्हणून विद्यार्थ्यांकडून पाठोपाठ म्हणवून घेणे.	लक्षपूर्वक ऐकणे, निरीक्षण करणे. शिक्षिकांचे अनुकरण करणे.	बडबडगाण्याचा ठेका आणि परत परत ऐकू येणारे ध्वनी यांची गंमत लक्षात राहते.	नवे गाणे शिकल्याचा आनंद घेतात.	घरी गाणी म्हणून दाखवितात.	तोंडी चाचणी (बडबडगाणी)

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
आकारभेद	विद्यार्थ्यांना गटात विभागून त्यांना पक्षी, पशू अथवा वाहन यांची बिंदूंनी तयार केलेली चित्रे जोडून रंगविण्यास सांगणे.	चित्रे जोडणे व रंगविणे	–	चित्रे जोडून रंगविण्याचा आनंद घेतात.		
नामपट्ट्या	विद्यार्थी बिंदू जोडत आणि चित्रे रंगवीत असताना एकेका गटात जाऊन त्यातील एकेका विद्यार्थ्याचे नाव विचारून ते सर्वांसमोर कार्डावर लिहिणे व त्याच्याकडून पाच ते सहा वेळा म्हणवून घेणे. (सर्व गटातील	स्वतःचे नाव आणि गटातील मित्रांची नावे कशी लिहिली जातात याचे निरीक्षण करणे. आपले नाव व आपल्या मित्राचे नाव लक्षात ठेवण्यासाठी पुन्हा पुन्हा म्हणणे.		आपण एवढी नावे वाचू शकलो, याचा अभिमान वाटतो.	वर्गासमोर आपापल्या गटातील जास्तीत जास्त मित्रांची व चित्रांची नावे वाचून दाखवितात.	तोंडी चाचणी (नामपट्ट्यांचे वाचन)

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	विद्यार्थ्यांच्या नामपट्ट्या तयार करायला एखादा आठवडा लागेल.) विद्यार्थ्यांनी काढलेल्या चित्राचे नाव विचारून ते चित्राखाली लिहिणे. गटाची चित्रे नावासहित एका वहीत चिकटवायला सांगून त्या वहीवर गटाचे नाव लिहिणे.	आपल्या गटातील रंगविलेल्या चित्रांची नावे लक्षात ठेवण्याचा प्रयत्न करणे. रोज आपल्या, मित्राच्या व मैत्रिणीच्या तसेच त्यांनी काढलेल्या चित्राच्या नावांचे पाच ते सहा वेळा वाचन करणे.	–	–	–	–
	वर्गातील वस्तू आणि त्यांची नावे दाखवून पाच पाच वेळा म्हणवून घेणे.	शिक्षिकांच्या सूचनेनुसार वस्तूची नामपट्टी त्या त्या वस्तूवर चिकटविणे व वाचून दाखविणे.	शब्दआकारातील महत्वाचे फरक लक्षात येतात.	–	वर्गातील वस्तूंची नावे वाचतात.	तोंडी चाचणी (नामपट्ट्याचे वाचन)

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
चित्र–शब्दपट्ट्या	'चित्रे ओळखा' खेळाबद्दल प्रात्यक्षिकासह माहिती सांगणे. गटात नामपट्ट्या असलेली चित्रे वाटणे व चित्राबरोबर त्याखालील नाव सुद्धा लक्षात ठेवण्यासंबंधी सूचना देणे. पुढे केवळ नावे दाखवून ती ओळखून घेणे.	खेळाबद्दलची माहिती लक्षपूर्वक ऐकणे, प्रात्यक्षिकाचे निरीक्षण करणे. गटात आळीपाळीने चित्रे ओळखण्याचा आणि त्यांची नावे लक्षात ठेवण्याचा खेळ खेळणे. चित्रांवरील नावे वेगळी काढली असता तीही वाचणे.	शब्दआकारातील महत्त्वाचे फरक लक्षात येतात.	–	चित्रांशिवाय दाखविलेली त्यांची नावे ओळखू शकतात.	निरीक्षण व नोंद
वाक्यसाचे	फलकावर हा, ही, हे.... आहे, तो, ती, ते....आहे असे वाक्यसाचे लिहिणे.	लक्षपूर्वक निरीक्षण करणे, ऐकणे.	वाक्यांच्या रचनेची तसेच शब्दांच्या रूपात पडणाऱ्या फरकाची जाणीव होते.	वाक्ये तयार करता आली याचा आनंद होतो.	घरी व मित्रांना वाक्ये म्हणून दाखवितात.	निरीक्षण व नोंद

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	नंतर काही विद्यार्थ्यांना जवळ बोलावून अथवा दूरच्या विद्यार्थ्यांचा अथवा वर्गातील वस्तूंचा निर्देश करून ती वाक्ये म्हणणे. गटात विद्यार्थ्यांना प्रथम तोंडी सराव करण्यास सांगणे. नंतर वाक्यसाच्यांच्या पट्ट्या देऊन रिकाम्या जागेत त्यांच्या व वस्तूंच्या नावांच्या पट्ट्या ठेवून वाक्ये वाचण्याचा सराव करणे.	गटात प्रथम तोंडी व नंतर नामपट्ट्या आणि वाक्यसाचे यांच्या साहाय्याने वाक्य वाचनाचा सराव करणे.		वाक्ये वाचता आली याचा अभिमान वाटतो.	वाक्यसाचे पाहून वाक्ये अचूक सांगतात.	

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
गोष्टी	चित्रे, कटआऊटस् किंवा बाहुलीनाट्य यांच्या मदतीने आणि हावभाव करून छोट्या गोष्टी गटात सांगणे. विद्यार्थ्यांनी माध्यमभाषेत विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे मराठीतच देणे.	गोष्ट लक्षपूर्वक ऐकणे, जो भाग समजला नसेल त्याबद्दल माध्यमभाषेत प्रश्न विचारणे. नंतर मराठीत गोष्टी सांगण्याचा गटात सराव करणे.	गोष्टीतील आशय, वाक्यरचना यांची जाणीव होते.	गटाने गोष्टी सांगण्याच्या उपक्रमात सहभागी झाल्याचा आनंद होतो.	वर्गात, घरी तसेच मित्रांना गोष्टी सांगतात.	तोंडी चाचणी (गोष्ट सांगणे)
स्व–परिचय	स्वतःचा परिचय केव्हा व कसा करून द्यायचा ते स्वतःच्या उदाहरणाने स्पष्ट करणे, जसे स्वतःचे नाव, शाळेचे नाव, शिकवीत	लक्षपूर्वक ऐकणे, समजून घेणे. गटात स्वतःचा परिचय करून देणे, जसे स्वतःचे नाव, शाळेचे नाव आणि आपला वर्ग सांगणे.	स्वपरिचय करून देताना काय–काय व का सांगायचे ते समजते. परिचयात कोणते तपशील सांगायचे ते लक्षात येते.	मराठीतून स्व–परिचय करून देता आल्याचे समाधान वाटते.	घरी आलेल्या पाहुण्यांना स्वतःचा मराठीतून परिचय करून देतात.	निरीक्षण व नोंद

भाषिक संबोधांची काही उदाहरणे	सुलभकांच्या (पालक, शिक्षक, मित्र) कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांच्या कृतींची काही उदाहरणे	विद्यार्थ्यांमधील संभाव्य बदलांची काही उदाहरणे			मूल्यमापनाच्या पद्धती, तंत्रे व साधने यांची काही उदाहरणे
			बोधात्मक	भावात्मक	कौशल्यात्मक	
	असलेल्या वर्गाचे नाव. तसेच एका विद्यार्थ्याचे प्रात्यक्षिक घेऊन गटात प्रत्येकाचा स्व–परिचय करवून घेणे.					
माझे कुटुंब	फोटो, कुटुंबवृक्षाची आकृती यांच्या मदतीने आपल्या स्वतःच्या कुटुंबाचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे. नावांना व फोटोंना जागा सोडलेल्या मजकुराची कार्डे विद्यार्थ्यांना वाटणे व भरून आणण्यास सांगणे.	लक्षपूर्वक निरीक्षण करणे, ऐकणे. जाणकार व्यक्तींकडून नावे लिहून घेऊन व फोटो चिकटवून घेऊन कार्ड तयार करणे, वाचनाचा सराव करणे.	स्वतःच्या कुटुंबाचे चित्र डोळ्यांसमोर येते.	आपल्या कुटुंबाबद्दलची आपुलकीची भावना जागी होते.	वर्गात आपले कार्ड वाचून दाखवतात.	तोंडी चाचणी (कुटुंब परिचय)